

Tito Bilopavlović je danas jedan od čelnih pesnika mlade hrvatske poezije. Blizi Mihačiću nego razlogovcima on nanovo začinje negovanje dobrih obeležja hrvatske pesničke tradicije: jasnoće misli u stihu, štedrosti jezika, čistoće zvuka. U krugu najmlađih hrvatskih pesnika, od kojih su već Mifka, Bošnjak, Manojlovićeva, Husić, Babić i još poneki već ostvarili svoje specifične lirске svetove sa, na sreću, i te kako različitim obeležjima — Bilopavlović označava jednog od najnemirnijih lirskih tragača za smislom pevanja, za starim, izbledelim zvukovima ne-rabljenih reči, za muzikom hrvatske moderne. Njegove stalne oscilacije između modernog i tradicionalnog ukazuju na pesnika koji kani, svestan opasnosti kušnje, da ostvari sintezu između bogatstva iskustava hrvatske pesničke tradicije i raznorodnih stremjenja i dosega moderne poezije.

Jedna knjiga pesama (*Pijesku već oplakanom*, Matica srpska, 1967) predstavlja mali deo od onoga što je Bilopavlović u poslednjih desetak godina objavljivao po mnogim našim listovima i časopisima. Međutim, ona daje dosta celovitu sliku njegovih lirskih traganja i preobražaja, jer je strukturirana po ciklusima koji, na neki način, označavaju faze pesnikovih istraživanja smisla reči ili mogućnosti sagovornika. Ta knjiga, za koju je pesnik dobio i *Brankovu nagradu* za poeziju 1967, jeste nesumnjivo jedna od najboljih prvih knjiga mladih pesnika u poslednjih nekoliko godina.

Bilopavlovićeva poezija nastoji da iznađe u samoj sebi smisao opstojanja. Pesnik od prvog do poslednjeg stiha knjige tka pređu neverice u značaj i moć sopstvenog govora; osnovno pitanje koje pokušava razrešiti u svojoj poeziji je baš: smisao poetske reči. Iz Bilopavlovićevih razmišljanja o mogućnosti delovanja pesničkog žezla u savremenom vremenu zrači jasno nedoumica: kome je sve to što ja govorim potrebno, govorim li išta što nije već rečeno, može li poezija imati sagovornika? Iz svega proizilazi neumitno tuga i nemoć optimizma. Andrić bi rekao: "... Sve naše ideje nose čudan i tragičan karakter predmeta koji su spaseni iz brodoloma. One nose na sebi i znake zaboravljenog drugog sveta iz koga smo nekad krenuli, katastrofe koja nas je ovde dovela i stalne, uzaludne težnje da se novom svetu prilagodimo. Jer, one su u neprestanoj borbi sa tim novim, njima u suštini protivnim svetom u kom su se obrele, i u isto vreme u stalnom preobražavanju i prilagodavanju tome svetu. Otud je svaka velika i plemenita misao stranac i patnik. Otud neizbežna tuga u umetnosti i pesimizam u nauci."

Već prvi stih u knjizi: *moje riječi samo mene brane* ilustruje pesnikovo nastojanje da se ogradi od sveta pred kojeg izlazi nag u osećanju i bespomoćan u odbrani. Jer: *moje riječi samo mene brane / i ne žele lišiti vas nade*. Mi smo „slučajnici na putu ka čvrstim i prokušanim stvarima“, nas poezija ne može razblažiti kao tiha podnevna, letnja kiša ili osvetliti kao sunce nad krošnjama. Mi smo jedno a pesnik je drugo. Naši su svetovi neizmisljivi. Tu negde, u kontekstu ovakvih razmišljanja, stoji i Rilkeova teza da pesme treba pisati samo za sebe. Bilopavlović od te teze odstupa utoliko koliko se otuđuje od čitača. On će u trenutku izvanredne pesničke lucidnosti izreći pesmu koja od njega zahteva šutnju, neiscelivu, za navek. To će šutnji odoleti, ali sumnji neće:

ove su riječi poznate
samo su ponovljene
tko izmisliti čudo
neka čuva za sebe
jer nema milosti

Stana pesnička dilema da li se ima išta novo reći, da li je živo u ovom svetu išta što nije bilo u nekom pradavnom a bliskom, vraća se kod Bilopavlovića prečesto u raznim oblicima. Svetom kolaju i obnavljaju se:

iste škrinje iste prašne lutnje
iste kule isti suhi bršljan
iste pjesme čak isti balkoni
iste riječi jednake izdaje
isti poraz ista potucanja
iste stvari novi početnici

— i bega, po pesniku, iz te kolotečine nema. Proističe da je *najbolje šutjeti*. Ali pesma teče i pesnik ne posustaje. Bez bolesti sumnje nema zdravlja misli.

I sami naslov knjige označava simbolički vraćanje pesnika već proživljenim ali i neistraženim predelima. Iskonsko vraćanje sebi, detinjstvu, ranim ljubavima i ranim bolestima, — *kao što se pijesku vraća val / pijesku već oplakanom*. I makar oplakanom (spratom prim. P. Z.), svako vraćanje vala je novo, i navek će sa peska imati šta splakati. Novi je tren života okužio nevinost belutka.

U prvom ciklusu pesama, *Pijesku već oplakanom*, Bilopavlović je pokazao umešnost lirске minijature, vanrednu istančanost za sažimanje misli, mada je u nekim pesmama odstupao potpuno od principa ekonomisanja rečima, poigravajući se ovlašnim i nepotrebnim stihovima. On ima rafiniran sluh za čistoću zvuka, za tečnost pesme, za efektne poente; ume isto tako dobro vladati slobodnim stihom kao i klasičnim formama. Dokazuje, pre svega, jednu visoku, dobro savladanu, zanatsku školu stiha.

U ciklusu *Ispovijesti* pesnik je sabrao pesme u prozi usko povezane jednu sa drugom. U prvi mah one neodoljivo podsećaju na Horvatića. Međutim, sem iste, starozavetne tonalnosti, one nemaju ničega zajedničkoga. Horvatić je historičan, Bilopavlović moralističan. Horvatić kani da poukuje, Bilopavlović da obračuna sa sopstvenim nejasnoćama i dilemama. Te pesme, opet, ukazuju na raznobojnost Bilopavlovićevog talenta. Preciznih misli, štedrog i bogatog jezika, one zrače snagom i istinom. Sedma pesma je svakako jedna od najlepših u mladoj hrvatskoj poeziji:

„Radio sam u mrzloj jami i jedino svetlo
bijaše treperava stijen. Nije me peklo što
mi na sve strane izbijaše svela koža kroz
krpe prodrte, jer vi ste rekli da tu ima
nešto zlatom što se ne mjeri. U svilene
čipke odjenuti vi ste vami pilli gusta vina
a u ritmu vašeg smijeha njihale se trave.
Kad mi već sred tame oči iščiliše i zad-
nja vatra minu iz mišica, onda ste me za-
suli. Sjehili ste na mom grobu mrtvi pjani
ne znajući da sam konačno našao“.

U nekim pesmama sa rimovanim formalnim strukturama iz trećeg ciklusa (*Lutnje iz prašine*) Bilopavlović je po zvuku dosta blizak Tinu, al mu to ne smeta da u izvesnim strofama ostvari vanredne trenutke pesničke ekspresivnosti. Takva je cela pesma *Sjećanje moje, nedovoljno oplakano zbivanje*, neobično toplog zvuka, lišena pevuckave sentimentalnosti ali bogata setom. Tu su i pravi lirski dragulji, poneki katreni iz pesama *April je, mladi glasovi grana, Na studenu zidu prestaju nam snage* ili cela pesma:

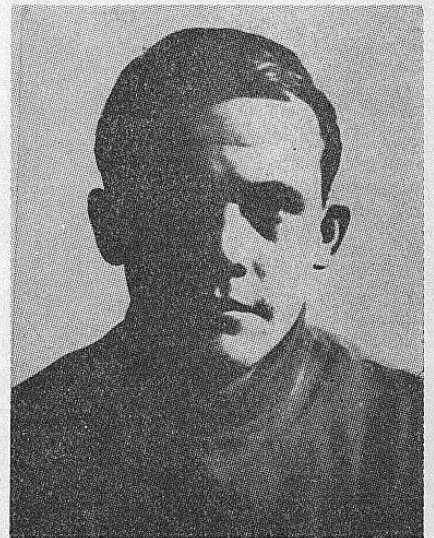
leći jednom pod ocvale trešnje
sa dobrima dobar sa nagima nag
jezgrovito s nekim biti tješnje
u sjećanju sjetan i u vjeri blag

Pesnik Tito Bilopavlović istkao je svoj osoben lirski pejzaž, ali to ne znači da ga je svugde podjednako osenčio svetlom. Napisao je niz vrednih pesama i dosta izvanrednih stihova. Kao profet je izrekao sudbinu mladog pesnika: *ja ne mogu osim ovih riječi... nježnost nam je još jedina hrabrost*. Ali, pred svojim pesničkim sutra, ne bi smeo zaboraviti par misli R. M. Rilkea od kojeg je mnogo i dobro učio:

„O, staro prokletstvo pesnika,
koji se jadaju tamo gde treba da govore...
Oni poput bolesnika
upotrebljavaju jezik prepun Zalopjki
da bi opisivali ono što ih boli,
mesto da prečvrstnu u reči,
kao što se kamenorezac na katedrali
uporno preobražava u ravnodušnost kamena“.

Pero ZUBAC

KNJIŽEVNI IMENIK

TITO BILOPAVLOVIĆ